

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמינים

פרשת ויקהל

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

ישמח משה במתנת חלקו

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ואמר אליהם... ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש" (לה א-ב)

במסכת שבת (פח א) אמרו חז"ל כי אחר שחטאו ישראל בעגל נלקחו מהם שני הכתרים שנקבלו במעמד הר סיני, בעת שהכריזו 'נעשה ונשמע', והעברו לרשותו של משה רבנו כנאמר לעיל: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב... ומשה יקח את האהל" (לג ו-ז).

בספרו 'פני דוד' מביא החיד"א בשם המקובלים, כי בעונותיו של משה לא רצה לטל את הכתרים לעצמו לגמרי, לפיכך מידי שבת משיבם לבני ישראל, ודבר מתבטא בנשימה היתרה הנכנסת בכל אחד מישראל ביום השבת.

רמז לך למד החיד"א מן הפסוק שלפנינו:

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" - אחר חטא העגל אסף משה לדיו את כל 'העדיים' - הכתרים שהוסרו מישראל בעונתם, אף פיו שנהג בהם בעין טובה נחם אותם "ויאמר אליהם: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש" - ביום השבת ישובו הכתרים לרשותכם.

ובזאת באר החיד"א את התפלה הנאמרת בשחרית של שבת: "שמח משה במתנת חלקו... כליל תפארת בראשו נתת בעמדו לפניך על הר סיני" - ביום השבת גדולה שמחתו של משה פיו שנהג רק 'במתנת חלקו', בכליל התפארת שנתן בראשו בעמדו על הר סיני, ולא באלו שנוספו לו לאחר מכן בחטא העגל.

ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות

"ביום השביעי יהיה לכם קדש" (לה ב)

על עבדה מיוחדת העיר רבנו יונתן איבשיץ בדרשותיו:

בנגוד לרבות ממצוות התורה שיש מאמות העולם שמקומם אותו, שונה היא מצות השבת: על אף שלכל אמה ולשון יש יום המיעד למנוחה, יום השבת התייחד לבני ישראל בלבד.

ואכן, הנהגתם של אמות העולם נוגדת את ההגיון, שכן מלבד העבדה שיום השבת הוא היום שבו שבת האלקים מכל מלאכתו ואותו קדש וברך מכל הימים, הרי אין יום המתאים למנוחה כיומו האחרון של השבוע, אחר ששת ימי המעשה.

אין זאת, אמר רבנו יונתן, אלא רצון ה' שסובב זאת כדי שלא יהיה לגויים כל חלק ונחלה ביום השבת הקדוש. לצדך כך גרס שנגד כל הגיון לא יכתרו הגויים ביום השביעי למנוחה. על טובה זו אנו מודים באריכות בנסח תפלת יום השבת: "ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים, וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים, כי לישראל עמך נתתו באהבה - לזרע יעקב אשר בם בחרת".

ג'ערוך דבש' ב ג

לקיחת מוסר להתרומם בעבודת ה'

"קחו מאתכם תרומה לה" (לה ה)

רמז לנו הכתוב כי על כל יהודי מוטלת החובה לקחת מעצמו מוסר שיועיל לו להתרומם בעבודת ה'; שהרי פעמים רבות מוצא האדם את עצמו מצטער ואף כועס על בני העוברים על דבריו או על משרתיו שאינם מכינים לו את מאכליו כרצונו, והנה אם יחשב האדם על כך ימצא שאף הוא נחשב כבן ובעד כלפי אלקים, וכמה צער הוא גורם כאשר עובר

התביעה שנתבעו הנשיאים שלא הרימו את נדבתם, והמתו עד שיתנדבו יתר העם. אמנם כונתם היתה לשם שמים, אולם פיו שכלל הוא בדינה: אין מעבירין על המצוות' לא היה עליהם לדחותה אף אלו היו יכולים לקיימה לאחר מכן ביתר הדור.

ש'טלי אורות - שנים מקרא'

להקדיש את הרצון הראשון לה'

"והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר" (לו א)

מפני מה מדגישה התורה כי נדבתם של ישראל הובאה 'בבקר בבקר'?

באר ה'שפת אמת': פיו שכלל בקר מתחדשים רצונותיו של האדם, למדתו התורה כי כשם שבני ישראל הזדקרו להקדיש לתרומת ה' מיד עם בקר, כך כל יהודי צריך להקפיד להקדיש את רצונו הראשון לעבודת ה'.

ש'שפת אמת' תרי"מ

לאור ההסבר שלעיל נוכל להבין את סמיכות בקשת: "הי רצון... שתרגלנו בתורתך" לברכת "המעביר שנה", הנובעת מכך שאנו מצהירים על הענין האמור: מיד עם התעוררותנו הפנים אנו להקדיש את רצוננו לעסוק בתורת ה' ומצוותיו.

ש'יח' צחק' על סוד התפלה

כחה העצום של תפלה יתרה

"והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר" (לו ז)

רגיל היה הרב הקדוש רבי אברהם חיים מזלוטשוב בעל 'ארח לחיים' להמליץ על סגולת לכל הפונים אליו בבקשת ישיעה ורפואה; כאשר תמה הרב הקדוש רבי צבי הירש מויד'טשוב לפשר מנהג זה הנראה כסתירה לכת התפלה, השיב בחריפות: "הלא אמרו חז"ל (דבר א) כי 'תפלה עושה מחצה אם כן, את המחצית השניה עושות סגולות'".

אולם רבי צבי הירש השיב כנגדו ואמר: "ואני אינני נוהג כמות; מתפלל אני על כל יהודי הבא לפני יתר על המדה, עד שמשלמה תפילתי אף את המחצית החסרה..."

על פי דרכו של רבי צבי הירש יש הרבי בעל 'דברי ישראל' ממוד'צ"ץ את שהקשה האור החיים הקדוש בפרשתנו: לכאורה נראות המלים 'דים' והותר' כפירוש דסתר?

אלא יש לומר, שפאן רמזה התורה כי בשעה שהביאו את נדבתם התפללו בני ישראל שתעלה היא לרצון ותשרה אבי השכינה במעשה יד'הם, וכיון שהפצירו בתפלה 'והותר' - הרבה יותר מכדי הצדק, לפיכך זכו: 'והמלאכה היתה דים'.

ברכה לפני האכילה ולאחריה

"כרוב אחד מקצה מזוה וקרוב אחד מקצה מזוה" (לו ח)

שח כ"ק מרן האדמו"ר מצאנו שליט"א:

"פעם נתלית לאבי הקדוש בעל 'שפע חיים' י"ז בעת שבקר אצל הרב הקדוש הבית ישראל" מבור. כשפד האדמו"ר את אבי מבעט יין לשתיית 'לחיים', בקשו אבי כי יוסיף לו על הפעם עד להשלמת שעור רביעית, בהטעימו כי מבקש זאת כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה.

כסמך למנהגו צטט אבי מורי לפני הבית ישראל את הפסוק שלפנינו: על האדם לכלכל את אכילתו כך שיהיה: 'קרוב (אחיות) רחוק' אחד מקצה מזוה' - ברכה ראשונה לפני האכילה, וקרוב אחד מקצה מזוה' - כשעור ברכה אף לאחריה".

צ'צאל דקה'מקומות' ו'שבת תסס"ב עמ' 6

הוא על רצון ה'. הן אם נכשל בקיום המצוות, והן כאשר אינו מכוון בתפלה ביאות, ובכך נמצא הוא משקלל את 'לחם אלקיו' חלילה.

זהו שרמז הכתוב: "קחו מאתכם" - מהקורה אתכם, מוסר והתעוררות שיגרמו לכם 'תרומה לה' - להתרומם בעבודת ה'.

מ'רוב העני'

רחל תקנה את תפלת ראש חדש

"ויאזו האנשים על הנשים כל ידבי לב הביאו חח וגזם וטבעת וכוז" (לה כב)

ב'דעת זקנים' לבעלי התוספות כתבו, שבשכר שנמנעו הנשים לתת מתכשיטיהן בחטא העגל, ומאידך למלאכת המשכן נתנו בשמחה, זכו שראשי החדשים נחשבים להם כיום טוב, כמובא ב'שור'ע (א"ח תי) שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חדש.

בענין זה מפליא לראות את אשר כתב החיד"א (בפרי יוסף א"ח חכנ ב) בשם הראשונים, כי את תפלת מוסף של ראש חדש תקנה רחל אמנו, לפי שראתה ברוח קדשה שמועד זה ינתן לנשים שבכל דור, ושמה אף נקמו בתחלת הברכה: "ראשי חדשים לעמך נתת..."

לנצל את ההזדמנות הראשונה להתפלה

"והנאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המזלזים לאפוד ולחשן" (לה ד)

מה ראו נשיאים להתנדב בחזקת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים: "תנדבו צבור מה שמנדבו, ומה שמחשורין אנו משלימין אותו..." ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם, 'והנאם' כתיב" (רש"י).

שאלה מעניינת הובאה לפני הרדב"ז (שירת, ח"ד ס"א פ"ו) על

מאמן נברא מלאך

"ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמרו זה הדבר אשר צוה ה' לאמור" (לה ד)

ראשי התבות 'אל כל עדת' הנם בגימטריה 'אמן', והמלה 'לאמור' היא ראשי התבות 'לגבראיל, אוראיל, מיכאל, רפאל, כשמות ארבעת מלאכי השרת.

ג'נחל' יעקב פ"ר ויקהל, וראה שם אר' בשלח

דברים אלו תואמים מאד לרמז הקדמונים ש'אמן' בגימטריה 'מלאך', ללמדך שמפל אמן נברא מלאך.

אדם שחבש היה בבית האסורים, ואחר מאמצים ושתדלנות שעשה הניחו לו לצאת לתפלה במנון אף ורק למשך יום אחד בשנה. התחבש האיש ונוטץ ברב: באיזה יום עליו לבחור? פסק לו הרדב"ז שמשום ש'אין מעבירין על המצוות', לפיכך יצא להתפלל במנון בהזדמנות הראשונה שתתאפשר לו, אף אם לא יהיה זה יום חשוב במיוחד במעגל השנה.

ראה לפסק זה הביא הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר בעל 'לב העבר' מדבר רש"י הנזכרים לעיל, אשר מהם מגלים את

אני מוסר נפשי!

"כל אחד מישראל מחיב למסור נפשו על עגית אמן, ומחייב כל אחד לומר הברכות בקול רם כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולים לענות אמן וסימן לדבר: 'אמן' ראשי תבות 'אני מוסר נפשי'."

(ספר 'הנו ודרך משה' ליום יא)

ברכות השחר בחברותא - לפתח את היום באמונה!

תענה אמונים מבט על סדר התפלה

ברכות פוקח עורים, ומלביש ערמים

אחת ממטרותיהן של ברכות השחר היא להפנות את תשומת לבנו לכל פרט בחיינו ובגופנו, פרטים הנראים כשך שרשרת פגולות שגרתיות הנעשית מידי בוקר, אולם בזכות אמירת הברכות מתעוררים אנו להבין כיצד מתחדשים הם בכל יום, אף ורק ברחמי ה' ובחסדיו המרבים.

עם קומנו משנת הלילה, יוצא גופנו ממצב השנה (שהיא אחד מששים מיתות) שבו היה נתון, ושב לפעילות מחדשת; זהו הזמן הטוב ביותר להתבונן בתהליך ההתחדשות המפלא המתבטא בכל איבר מאיברינו ובכל פרט מאיברינו המספקים לנו ביד רחבה מיד ה', ולהודות על כך בפה מלא.

ה' פוקח עורים

קצת, לאחר שהודינו לבואו יתברך על שנבראו כיהודים שהתורה והמצוות מאירים את דרכם, ממשיכים אנו בהודאה על הטובות הפרטיות שבינינו להן.

הברכה הראשונה בסדר ברכות אלו היא ברכת 'פוקח עורים'. בברכה זו אנו מודים על מתנת הראיה המתחדשת עלינו בכל בוקר אחר שהיו עינינו נעורות במהלך השנה. שכן בעודנו שנים, אף אלו היו הן פתוחות לא היינו יכולים לראות דבר (ע"פ אבודרהם).

מסבא זו מכנה הקדוש ברוך הוא: 'פוקח עורים' (תהלים קמו ח), כי 'פוקח' הוא מלשון חקמה ופסקחות, ובכך חושב אנו לשבח את גדלת ה', כי העין בפני עצמה היא בשר בעלמא שאינו רואה כלום, ורק חכמת ה' הנתנת בה בכל רגע ורגע, היא שגורמת לה לראות (י"מלא פי תהלים).

פלאי כח הראיה

ספר הגר"י ז"ל פשוטיו של"ט א: "בתקופת לומדי בשיבת סלבודקא נוכחתי לראות את אחד מחברי, שכל יום השנים שעה חלה לפני תחלת התפלה ויצא מהישיבה, וכרבע שעה לאחר מכן שב כדי לומר את סדר הקריאת ופסוקי דמורה. הדבר היה תמוה בעיני, עד שלבסוף התברר לי האמת המפלאה: בביתו השמירה שבפפת בית החרשת 'דובק' הסמוך, שכן דרך קבע איש עור שהיה אחראי על מערכת הטלפונים של בית החרשות. אותו בחור ערד מיד בקר להשכים כדי להעיר מבט באי ודרך להכיר בעלמא מתנת השמים של חוש הראיה, ואחר כך לשוב לבית המדרש ולומר את ברכת 'פוקח עורים' בכונה יתרה" (טובא יעירי, תרע"ט).

ואכן, כדי להודות כראוי על כח הראיה המפלא, שומה עלינו להתבונן ולו במעט במהותו: נפתח בעבודה שחיה הראיה הוא בעל הטוח הרחב ביותר מכל החושים; חוש הבוה, השמיעה והריח מנגלים למרחקים קצרים יחסית, אולם העינים מסוגלות לראות למרחקים עצומים.

מלבד זאת, כח הראיה הוא בעל הקו עצום; בשניות ספורות יכול האדם לראות אין-ספור פרטים, מה שהפה לא יוכל לדבר והאזן לא תוכל לשמע במשך כמה שנים. כדי לדמין זאת נחשב רק כמה זמן יחזק לנו לתאר לפרטי פרטים את הנוף הנגלה מול עינינו בהביטנו ממרומי מגדל גבוה (נפש שמשון סדור התפלה). העין עצמה בנויה בחקמה מפלאה ביותר, עד שגם גדולי החוקרים לא עמדו עזו על שלל תכונותיה, כפי שכותב החזון איש בתחלת ספרו 'אמונה ובטחון': "עמה מן החכמה יש בעין, לא תשבע עין לראות ואזן לשמע, ודור אחר דור יוסיפו חכמים לדעת ונבונים להבין את אוצרי החכמה הצרופה ביצירת העין ואל תבליה לא היעיר".

עוד כתב ה"סוד ושרש העבודה": "בברכת פוקח עורים" פסקה את עיניו בחתימת הברכה. אף שאמר האדם כל הברכות בעינים סגורות, בחתימת ברכה זו פתח עיניו, ויכונן בזה להראות גבורתו יתברך בברית העינים, שיכול לעצם עיניו כשיצאה ולפתח כשיצאה..."

הכל בחזקת סומין

על עבודה מיוחדת שעלינו להודות עליה בברכה זו היא השפעת אמת, על פי דברי חז"ל במדרש (בר" נ ד): "אמר רבי חנינא כל בחזקת סומין עד שהקדוש ברוך הוא מאיר את עיניהם". עלינו לדעת כי בעולם המופלא שברא לנו ה' קם כל דבר שנברך לנו לחינה, אלא שזקוקים אנו לכך שפוקח הקדוש ברוך הוא את עינינו כדי שנבחין בכך.

שחרי אלו משעים שכל יום, לא דוקא אצל בעלי מדנה גבוהה במדת הבטחון, שכאשר אבד לנו חפץ מסים, או נצרכנו לדבר מה בדחפיות, נפתח לנו לפתע הקדוש ברוך הוא את עינינו, ונגלה לפנינו מבקשנו, בבחינת 'ה' פוקח עורים' (לקוטי יתרה, סדור התפלה).

ומעל לכל עלינו להודות בברכה זו על שכל יום מאיר הקדוש ברוך הוא את עינינו בתורה ובחכמה ומסייע בדינו להבין גם קושיה קשות ביותר (מלבי"ם תהלים קמו ח, ע"פ דרכו של הספורנו שם).

מ'פוקח עורים' למלביש ערמים

אחר שאכלו אדם וחוה מעץ הדעת נאמר (בראשית ג' א): "ותפסקנה עיני שניהם וידעו כי עירומם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת". לפיכך, אחר שהודינו בברכת 'פוקח עורים' על ראית העינים שבעקבותיה התעורר לנו הצורך במלבושים, ממשיכים אנו להודות בברכת 'מלביש ערמים' על שהמציא לנו מלבושים כפי צרכינו (ת"ס רב השלם, ברכות השחר).

כדי להמציא לנו מלבושים שיגנו וישמרו על גופנו, ברא הוא יתברך חמרים מפלאים שעלי תכונות של חום והגנה, כצמר, כנה ופשתן, ומלבד זאת הוסיף ונטיע בנו את החכמה לטוות מחמרים אלו חוטים. את החוטים לארג לבד, וכן הבד ליצר בגדים (י"מלא פי תהלים).

הנגד מוסיף כבוד לאדם

מלבד שנועד הנגד לחמום ולצניעות, מוסיף הוא גם כבוד לאדם. כפי שהובא בגמרא (שבת ק"א א) שרבי יוחנן קרא לבגדיו - 'מכבודתי', לפי שהנגד מוסיף כבוד לבעלי, ולפיכך אף אמרו שם חז"ל שיש ענין ללחד בגדים ובגדים ליום השבת.

הוסיף וכתב בספר 'עולת תמיד': "מלביש ערמים היא הוודא לה' יתברך על המלבושים שממציא לאדם. ויתרשר בפרטות אף שהזמין לה השם יתברך כל מיני מלבושי הצריכים לה, ובצעת החורף תתן הוודא לה' בפרטות על הבגדים החמים ובגד עליו עב שנתן לה ה' יתברך".

עלינו להודות לקדוש ברוך הוא במיוחד על כך שיש לנו מלא מספיק של בגדים להחלפה, וכן בגדים מיוחדים שנוכל להתכסך בהם בזמנים שונים, ואיננו זקוקים להתבטא בכני דורו של ר' יהודה בר אלעאי שהיו ששה מתפסים בטלית אחת (פשוט שמשון, סדור התפלה).

נסיים בדברי תפלתו של בעל 'סדר היום': "והלביש ערומים להלביש אותנו בגדי ישי, אמונת תורתו התמימה, בן יהי רצון שלא נמוש מאמונתנו כל ימיו, ויסיר מעלינו הבגדים הצואים - מחשבות רעות והרהורים קשים, ונגד לפנינו במלבושים נאים ומתקנים שלא ירחיקנו ה' מאת פניו".

מעשה אמונים ספור שבועי על אמן ותפלה

בית הכנסת תבע את עלבוננו

הספור שלפנינו ספר מפי הצדיק רבי יוסף מעוני"בו, בשם סבו הגדול בעל דגל מחנה אפרים זצ"ל:

בעיר מעוני"בו התגורר איש נכבד וידוע ספר ושמו ר' בעריש ביעלאיאס. על שלחנו של ר' בעריש זה התאחדו תורה וגדלה כאחד, באשר מלבד היותו תלמיד חכם וירא אלקים, התברך גם בעשר ונקסים לרב.

עשרו הרב של ר' בעריש לא הגיע לידי מפרץ עמלו, כי מעולם לא מש האיש מאהלה של תורה. היתה זו אשתו המשכלת שנהלה בחכמה ובסיעתא דשמיא בית מסחר גדול לאריגים ששמו הלק לפניו, ודרכו התברכה פרוסנס.

והי היום, ורבה של העיר מעוני"בו הלק בדרך כל הארץ. כיון שכמנהג אותם ימים נשלטו מחוזות פולין בידי פריצים עריצים אשר עשו בנתיניהם כטוב בעיניהם, שם פריץ המחוז את עיניו על המסדה שהתפתחה והחליט להעלותה למכור ולמוכרה לכל המרבה במחיר.

הרבנית, זוגתו של ר' בעריש, שכאמור נתברכה בעשר גדול, החליטה כי הגיע זמנו של בעלה לעלות בדרך, מה גם שאכן היה ראוי בעיניה למשרה רמה זו. כאשר שמעה את ההצעה המפתה לא הרתה פעמים, ומיד השלישה בידי הפריץ סכום עצום שהיה בו כדי לרצות את נפשו הרחבה, לגנוס לו לכתב שטר מקיפה על רבנות העיר ולהעבירו לידיה.

כשהשטר הכתוב והחתום כידה, מהרה להראותו לפרנסי העיר, וכך נעשה ר' בעריש ביום בהיר לרב העיר.

מעמד ההכתמה התקיים ברב פאר והדר, ובמהלכו נשא הרב הקדוש את נאומו הראשון שבו הפליא בפלפול ובאגדה, כאשר בסיום דבריו הפתיע את קהל עדתו בהודעה חגיגית כי כבר בימים הקרובים יתחיל בהקמת בית כנסת חדש, פרי נדבתה של רעייתו הרבנית. בית הכנסת שיחליף את בית המדרש הקדוש והמתפורר שבו התפללו יהודי מעוני"בו במאות השנים האחרונות.

חדשים מספר חלפו מהכתרתו של ר' בעריש כרב העיר. מלאכת בניית בית הכנסת הקדוש כבר הספיקה להסתיים, והתפלתו החלו להתקיים בו ברב פאר והדר. אלא שא, בפתע פתאום נחלה ר' בעריש במחלה אנושה, שרופאי העיר נלאו מלקצא לה תרופה.

ביאשה פנתה הרבנית לפרופסורים הגדולים ביותר בפולין והפקידה בידיהם הון רב כדי שיבדקו את בעלה במסות חלי, אולם גם הם פקרו ידים ביאשו ובכר אמרו נושא לחייו.

בצר לה החליטה לשים פעמיה לעיר בראד, שם התגורר באותם ימים ה'בעל שם טוב' הקדוש, ושמו כבר התחיל להתפרסם בעולם כצדיק וחסיד ופועל ישיבות בקרב הארץ.

ר' בעריש אָמנם לא נמנה על עדת החסידים, אולם כיון שהזדמן לו זוגות לשהות כמה וכמה פעמים בעיר בראד לרגל מסחרה, נתודעה היא מפי מכתותיה לצדיק שהתגורר שם, וכבר הספיקה לפקד את מעונו ולהנות ממנו עצה ותושיה.

כאשר הגיעה הרבנית לבראד החישה פעמיה לביתו של ה'בעל שם טוב', שם הניחה לפניו מעות הפדיון כפנהו, ומיד החלה לתנות בדמעות את הצרה שנתגשה עליהם הון שהיא מתחננת שיאיל הצדיק להתפלל בעד בעלה שירפא.

הרהר ה'בעל שם טוב' קמעה ואמר: "מוכן אני להשתדל בעד בעלי, אולם לצורך כך יהיה עלי להגיע בעצמי למעוני"בו". ובכן, שכר נא שבבילי ענה מיוחדת שעה אוכל להגיע במהירות לבעלי, כשרם יהיה מאה להצילו".

כאשר הגיע ה'בעל שם טוב' למעוני"בו ועמד להכנס לבית החולה, כבר התבשר מפי הנוכחים כי בעל הבית כבר גוסס, וחמנו ליצול. נתכרמנו פניו של ה'בעל שם טוב', אולם הוא לא נרתע ומחר להכנס אל הבית. עם כניסתו הניח את ידו על המזוזה וקרא לחולה ששכב ללא ניע: "ר' בעריש, וכי כך מקבלים אורחים? הלא צריך לתת שלום לאורח!"

למרב הפלא הושיט החולה האנוש את ידו הימנית והגישה ל'בעל שם טוב'. אלא שהצדיק לא מחר להסיר את ידו מהמזוזה, ותחת זאת המשיך בתמימה: "בשכיבה? כלום מן הנימוס הוא לתת שלום בשכיבה?"

פעת גדלה ההפתעה שבעתים. ר' בעריש הגוסס התרומם אט אט, עד שהצליח להתישב על המטה. אז או הסיר ה'בעל שם טוב' את ידו מן המזוזה, נטל פסא והתישב לצד מותו של החולה.

חלפו רגעים ספורים בטרים פתח הצדיק את פיו ואמר לחולה שישב דומם: "על לה, ר' בעריש, ששני קטרוגים קשים מרחפים כעת מעל ראשך; הראשון הוא על כך שגנית את את הרבנות בכסף על אף שלא היתה מיעדת בעבורך. קטרוג זה יסור אם תוותר על הרבנות.

אולם הקטרוג השני קשה מהראשון: גרמת במעשיך להגזיח את בית המדרש הישן שהתפללו בו יהודי העיר כבר קרוב לשלוש מאות שנה. ועל אף שבניית בית כנסת חדש במקומו, בכל זאת בא בית המדרש הישן בטענה לפני בית דין של מעלה, כי עדין הוא מועיל למידת תפלותיהם של ישראל עוד רבות בשנים.

ואכן ברוך, הוסיף ה'בעל שם טוב', כי כיון שביט מדרש זה התעלה במשך השנים באמצעות רבבות אלפי התפלות והברכות שנאמרו בו, עד שנעשה מקו כנגד בית המדרש של מעלה, מן הראוי והנכון להמשיך ולהרבות בו תפלות.

לקטרוג זה אין לי עצה אחרת, אלא לעקר בעצמי את דירתו אשר בבראד ולעבר להתגורר לצדד במעוני"בו כדי להחיות את בית המדרש הישן משממונו".

וכאשר אמר הצדיק בן היה: ר' בעריש ותר על הרבנות ומיד הבריא ממחלתו, וה'בעל שם טוב' עקר מדינתו ועבר להתגורר במעוני"בו, ומיום באו לשם עד לפתירתו התפלל בבית המדרש הישן שבה, ועד עצם היום הזה נקרא הוא על שמו - 'בית המדרש של ה'בעל שם טוב'.

קצב 'שפתי צדיקים' ט, עמ' ענ

לא המדרש עקר אלא המעשה